

Připravenost společensky významných objektů v zónách havarijního plánování

Ing. Kateřina Blažková, Ph.D.

Hasičský záchranný sbor Moravskoslezského kraje, Ostrava

katerina.blazkova@hzsmk.cz

Souhrn

V zónách havarijního plánování se nachází řada společensky významných objektů (např. školských a zdravotnických zařízení). Připravenost těchto objektů má zásadní význam pro minimalizaci dopadů možných závažných havárií. Hasičský záchranný sbor Moravskoslezského kraje realizuje řadu aktivit, které vedou k vyšší připravenosti těchto objektů. Jedná se zejména o zpracování plánovací dokumentace, organizaci seminářů, tvorbu a distribuci preventivních materiálů, zapojení do cvičení.

Společensky významné objekty

Na území Moravskoslezského kraje je v okolí provozovatelů v dikci zákona o prevenci závažných havárií [1] („dále jen „PZH“) stanoveno deset zón havarijního plánování. V těchto zónách trvale žije téměř 50 000 obyvatel kraje a dále se v nich nachází dalších 25 000 osob ve společensky významných objektech (dále jen „SVO“), kterých je 170.

Společensky významný objekt není doposud jednoznačně terminologicky vymezen. Z hlediska ochrany obyvatelstva se jedná o objekty, ve kterých dochází na základě posláním objektu k přirozené kumulaci většího počtu osob. Jedná se zejména o školská, zdravotnická, sociální, sportovní a kulturní zařízení, větší obchodní řetězce, velké společnosti a územní správní úřady. SVO lze dělit do dvou kategorií:

- SVO s uzavřeným okruhem osob,
- SVO s otevřeným okruhem osob.

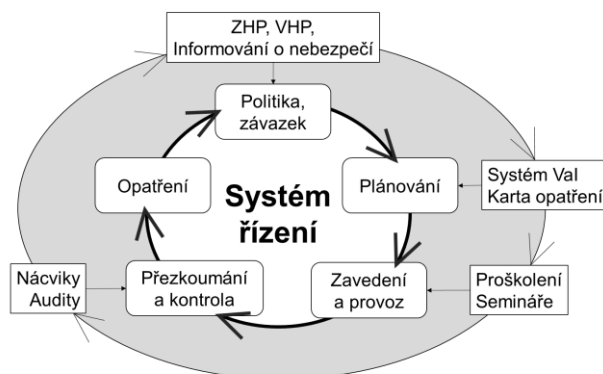
Typickým příkladem SVO s uzavřeným okruhem osob jsou školská zařízení a zařízení sociální péče. Osazenstvo těchto objektů tvoří nejen zaměstnanci, ale rovněž žáci a studenti, pacienti, klienti. Jedná se o osoby, které mohou být preventivně poučeny o možném ohrožení a postupech správného chování v případě závažné havárie. Za realizaci těchto opatření i jejich provedení je odpovědný management těchto SVO.

Naopak osazenstvo SVO s otevřeným okruhem osob může tvořit kdokoliv, kdo je jejich návštěvníkem. Typickým příkladem jsou kulturní a sportovní zařízení, obchodní centra, nádraží, územní správní úřady. Osazenstvo těchto objektů tvoří tedy personál objektů a návštěvníci. Preventivní aktivity je tak možné realizovat pouze vůči personálu.

Připravenost obou kategorií SVO má zásadní význam pro minimalizaci dopadů možných závažných havárií. Za tímto účelem realizuje Hasičský záchranný sbor Moravskoslezského kraje (dále jen „HZS MSK“) řadu aktivit, které vedou k jejich vyšší připravenosti.

Připravenost jako systém řízení

Připravenost SVO v zónách havarijního plánování (dále jen „ZHP“) má podobné prvky jako jakýkoliv jiný systém řízení, viz Obr. 1. Jeho prvky, které vedou k trvalému zlepšování, jsou politika a závazek, plánování, zavedení a provoz, kontrola a přezkoumání a opatření. **Chyba! Nenalezen zdroj odkazů.**

Val – varování a informování, VHP – vnější havarijní plán, ZHP – zóna havarijního plánování

Obr. 1: Prvky systému řízení v zóně havarijního plánování

Pod prvkem „politika a závazek“ lze z pohledu připravenosti území na závažnou havárii zařadit zejména zónu havarijního plánování a vnější havarijní plán, které tvoří spolu s informováním SVO o nebezpečí vstup do celého procesu připravenosti území. „Plánování“ obnáší zejména nastavení způsobu varování a informování při vzniku závažné havárie a zpracování interní dokumentace SVO, která řeší nezbytná režimová opatření. „Zavedení a provoz“ lze chápat jako proškolení managementu SVO a přípravu osazenstva SVO s uzavřeným okruhem osob. Přezkoumání a kontrolu lze nejlépe provést prostřednictvím nácviků a kontrol.

Níže v textu jsou blíže popsány přístupy k realizaci jednotlivých kroků.

Informování o ohrožení

V Moravskoslezském kraji jsou SVO informovány o ohrožení dvojím způsobem. První z nich vyplývá z povinnosti krajského úřadu zpracovat a doručit jim tzv. Informaci o nebezpečí [4]. Druhý způsob vychází ze zákona o IZS [3], kdy jsou SVO v ZHP zahrnuty dle § 23 do havarijního plánu. Zahrnutí je realizováno formou dopisu hasičského záchranného sboru kraje adresovaného managementu SVO. Cílem tohoto dopisu je nejen upozornit na hrozící závažnou havárii, ale rovněž upozornit na nezbytnost zajištění nezbytných režimových opatření vůči osazenstvu objektu [3]. V době přípravy se jedná zejména o preventivní a pravidelné informování o hrozícím nebezpečí, způsobech varování a informování a opatřeních k sebeochraně a vzájemné pomoci. Při vzniku závažné havárie se jedná zejména o vlastní varování a informování o havárii a ukrytí do vhodných předem definovaných prostor, při kterém je využíváno ochranných vlastností staveb.

Plánovací dokumentace

V Moravskoslezském kraji jsou režimová opatření k ochraně osazenstva SVO plánována formou tzv. Karty objektu. Hasičský záchranný sbor Moravskoslezského kraje nabízí již v dopisech o zahrnutí managementu SVO metodickou pomoc při zpracování těchto karet.

Jedná se o interní dokumentaci ohroženého SVO ve formátu A4, která má textovou a grafickou část. Na kartě jsou individuálně pro každý objekt sumarizovány základní informace o charakteru ohrožení, způsobu vyznění objektu a v neposlední řadě popsány zásady žádoucího chování při úniku nebezpečné látky a to včetně stanovení konkrétních úkolů pro odpovědné osoby (např. vyhlášení opatření rozhlasem, uzavření oken a dveří, vypnutí ventilace). Grafická část (viz Obr. 2) vymezuje prostory, které jsou vhodné k ukrytí a respektují ochranné vlastnosti staveb.

Obr. 2: Ukázka grafické části Karty objektu

Postupy definované v Kartě objektu navazují na konkrétní vnější havarijní plán a způsob vyzoomění objektu o závažné havárii. K vyzoomění objektu může docházet různým způsobem, přičemž preferovaným je automatické volání, tzv. AMDS (Automatic Message Delivery System) z krajského operačního a informačního střediska integrovaného záchranného systému. HZS MSK má v současné době nastaven tento způsob vyzoomění vůči 80 SVO v zónách havarijního plánování a ambicí je ho rozšiřovat.

Společná cvičení

Karty objektů jsou pravidelně prověřovány při cvičeních k prověření vnějšího havarijního plánu, do kterých jsou mimo provozovatele a složky IZS zapojovány právě tyto objekty. Cílem těchto nácviků je přezkoumání a ověření vhodnosti nastavených postupů.

Do nedávného cvičení spojeného s únikem toxického amoniaku do ovzduší bylo zapojeno rovněž sedm školských zařízení v zóně havarijního plánování. Pozorovatelé z řad příslušníků HZS MSK sledovali činnosti odpovědných osob. Mezi nejčastější nedostatky při ukrytí s využitím ochranných vlastností budov identifikovanými při tomto cvičení patřilo např. nevypnutí ventilace ve školní jídelně, otevřená okna na toaletách, v šatnách, povolení odchodu osob z budovy. Aktivní účast osazenstva SVO na cvičeních významnou měrou přispívá k zafixování správných návyků při vyhlášení chemické havárie.

Obr. 3: Ukázka společného cvičení

Semináře

K prohloubení znalostí odpovědných osob SVO organizuje HZS MSK semináře. Jejich obsah je zaměřen nejen na informaci o charakteru ohrožení, ale především na způsoby vyzoomění objektů a nezbytná

opatření k ochraně obyvatelstva při chemické havárii. Na těchto seminářích jsou rovněž distribuovány preventivní tematické materiály, které cílí na osazenstvo SVO. Na přípravě a tisku preventivních materiálů se finančně podílejí provozovatelé objektů v dikci zákona o PZH.

Obr. 4: Ukázka ze semináře SVO

Spolupráce a podpora provozovatelů

HZS MSK v roce 2016 v duchu § 26 zákona o prevenci závažných havárií [1] zahájil spolupráci s provozovateli zařazenými do skupiny B. Spolupráce má různou podobu, jedná se zejména o finanční podporu při pořízení preventivních materiálů a personální podporu při preventivně výchovných akcích.

Společnosti Bochemie, BorsodChem MCHZ, Lenzing Biocel Paskov a Třinecké železářny se podílejí na realizaci preventivně výchovného programu pro základní školy Hasík CZ – Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva. Pracovníci těchto společností absolvovali přípravný kurz a realizují tento program na školách v zónách havarijního plánování. Program Hasík CZ a jeho profilace Školy v zónách ohrožení je realizován ve všech školských zařízeních v zónách havarijního plánování v Moravskoslezském kraji.

Společnosti Bochemie, Energetika Třinec a Lenzing Biocel Paskov finančně přispěly na pořízení preventivních materiálů, které jsou určeny pro osazenstvo SVO v zónách havarijního plánování.

Závěr

Bezpečnost občanů v zóně havarijního plánování není jen odpovědností veřejné správy, ale rovněž průmyslových podniků a veřejnosti. Zákon o PZH dává základ pro aktivity v rámci spolupráce s provozovateli, a to i v oblasti preventivně výchovné činnosti. HZS MSK se snaží ustanovení zákona využívat a provozovatele více vtáhnout do zajištění vyšší bezpečnosti občanů v zónách havarijního plánování.

Literatura

- [1] Zákon č. 224 ze dne 12. srpna 2015 o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi a o změně zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (zákon o prevenci závažných havárií). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2015, částka 93, s. 2762.
- [2] ČSN ISO 31000 (01 0351) *Management rizik - Principy a směrnice*. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, 2010.
- [3] Zákon č. 239 ze dne 28. června 2000 o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 73, s. 3461.
- [4] Vyhláška č. 228 ze dne 24. srpna 2015 o rozsahu zpracování informace veřejnosti, hlášení o vzniku závažné havárie a konečné zprávy o vzniku a dopadech závažné havárie. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2015, částka 94, s. 2872.